

ОТСТЪПЛЕНИЯТА НА КАТОЛИЦИЗМА ОТ ПРАВОСЛАВНОТО УЧЕНИЕ:

РИМОКАТОЛИЧЕСКОТО УЧЕНИЕ ЗА ПЪРВОРОДНИЯ ГРЯХ

Един от ключовите въпроси в християнското вероучение е въпросът за грехопадението. То се счита за главна отправна точка в изясняване на голяма част от веровите истини. С него са свързани истините за Божия промисъл по отношение на падналия в грях човешки род, за изкуплението, спасението и освещението на човека.

Исторически са се оформили **три възгледа** за състоянието на човека до и след грехопадението – православно, римокатолическо и протестантско, между които има съществени различия.

Православното становище по въпроса за грехопадението намира основание както в Свещеното Писание, така и в Свещеното Предание. Ето какво пише за православно учение по този въпрос св. Иоан Дамаскин – **„Бог е сътворил човека безгрешен по естество и със свободна воля; безгрешен не защото е бил недостъпен за греха – само Божеството не може да греши, а защото съгрешаването му зависело не от природата му, а от свободната му воля. Поради свободната си воля, при съдействието на Божията благодат, той е могъл и да преуспява в доброто; но по свободната си воля и по Божие допущение, е могъл да се отвърне от доброто и да пребивава в зло”**.

Римокатолическото учение от своя страна твърди, че Бог е създал човека от две противоположни и противоборстващи една на друга части – душа и тяло. Този изначален дуализъм в природата на прародителите Бог преодолял посредством особения, свръхестествен дар на благодатна праведност (donum supernaturale). Безгрешното първоначално състояние на човека според римокатолиците не било последица от хармонично създадената от Бога двусъставна негова природа, а резултат на особен дар, с който се възпълвали неговите естествени недостатъци.

Това твърдение се намира в грубо противоречие с Божественото Откровение, което ни представя цялото творение като безупречно и съвършено: „**И видя Бог всичко, що създаде, и ето, беше твърде добро**”(Бит.1:31). Този т.нар. дар на свърхестествена благодат римокатолическите богослови наричат „златна юзда” (frenum aureum), която удържала дивата и безредна човешка природа, като внасяла ред и хармония в живота на прародителите. За римокатолическото становище грехопадението не е нищо друго освен снемане на юздите на Божията благодат от човека и загубване на първоначалната му праведност. Така човекът загубил благодатта и бил оставен на своята чисто човешка природа. Природата му нито се извратила, нито се променила съществено. Това римокатолическо учение било в известна степен повлияно от пелагианството*, а в средните векове се оформило като официално учение, затвърдено окончателно след Тридентския събор.

В това учение има някои съществени слабости и несъответствия с Божественото Откровение, а именно:

- Твърдението, че и до грехопадението в човешката природа е имало несъвършенства и недостатъци
- Съществуването на Божествен придатък (дар) към първичната природа на човека, който не се упоменава никъде в Писанието

От римокатолическото учение по необходимост следва изводът, че едва ли не Бог е забелязал някакъв недостатък в Своето творение, та е трябвало да му даде допълнително дара на благодатта, за отстраняване дефектите в природата му. Излиза, че съвършенството на човека не му е било вътрешно присъщо на природата му, а е имало външна причина. Римокатолическото учение съдържа едно съществено вътрешно противоречие, а именно, че природата на падналия човек остава в същността си неповредена, но същевременно носи в себе си наклонност към греха.

По силата на това учение остава необяснимо и самото грехопадение. Ако първосъздаденият човек е имал дара на праведност, който го е правил напълно съвършен и свет, то защо той е паднал? Нима дарът на праведност се е оказал недостатъчен, за да удържи човека в хармония със самия него, с природата и с Бога?

*Пелагианство – учение, зародило се в първите векове, според което грехопадението е личен грях на прародителите, който не е увредил тяхната природа. Това учение по-късно е било оборено от блаж. Августин.

Логиката на нещата води към абсурдния извод, че и Бог има вина за грехопадението и за злото. Ако благодатните дарове не са принадлежали първично на човека, то и тяхната загуба не би могла да се нарече падение в истинския смисъл на думата, защото човек се е лишил от нещо, което и без това не е принадлежало на природата му, а е било допълнителен дар.

Според римокатолическите богослови човекът е бил призван при хармоничното съединение на естествените си сили със свръхестествените дарове на благодатта да достигне блаженство, но той съгрешил. При грехопадението той се лишил от свръхестествените дарове, но запазил разума и свободната си воля. Поради своите пълни и неповредени нравствени сили човек може да върши богоугодни дела, дори без помощта на благодатта, като с тези свои дела той може да заслужи и с Божията помощ да получи спасение.

И в това учение се забелязва характерният за римокатолицизма юридизъм, т.е. формален, законнически дух. Според него всичко се свежда до механичното лишаване на човека от благодатта, поради неговата вина, изразена в непослушание към Бога. Бог му дал заповед, все едно сключил договор с човека, като нарушаването на заповедта разрушило този договор и човекът бил лишен от свръхестествения дар на първоначалната праведност, а останал само с първичната си природа. Той не би могъл сам да възвърне загубения дар, но за Бога това не е трудно. Логиката на това римокатолическо учение донякъде омаловажава и обезмисля Христовото дело на изкупление и спасение, защото излиза, че то има единствено юридически смисъл – възвръщане на освещаващата благодат, а не цялостна обнова на човека. Щом природата на човека не е повредена, с възвръщане на благодатта човек автоматично възстановява първоначалните си съвършенства. Според римокатолическото учение човекът след св. Кръщение човек може да върши свободно добри дела, които да го доведат до спасение.

Погрешната посока, зададена от това учение, дава логическа почва за възникване на нови и съвсем неправилни от гледна точка на Божественото Откровение (Св. Писание и Свещ. Предание) учения в римокатолическото вероучение, като напр. учението за оправданието и спасението, учението за свърхдлъжните дела на светиите, учението за индулгенциите и т.н.

За разлика от оптимистичното становище на римокатолицизма за грехопадението – човешката природа остава неповредена, но лишена от първоначалната праведност, **протестантизмът** стига до противоположното и твърде песимистично становище относно първородния грях. Според него в следствие грехопадението човешката природа е дълбоко и непоправимо повредена. Докато при римокатолиците човек е в състояние да върши сам по себе си добро и да заслужи своето спасение, протестантите твърдят, че грехопадението напълно разрушило Божия образ и подобие у човека, всички негови духовни сили, чрез които той бил във връзка с Бога. Според тях вследствие на първородния грях **„никой човек не познава Бога, нито Го почита, никой не се бои от Него, нито Го обича, нито се уповава Нему“**. Грехът лишава човека от всичко богоугодно, така че у него останава само една непреодолима склонност към злото, характерна за него и след кръщението. Така протестантството отрича абсолютно всяко добро дело за човека след грехопадението, та дори и след възраждането му чрез банята на кръщението. В противовес на католичеството, което говори за добри дела и заслуги на човека, протестантството ги отрича напълно. Според протестантизмът човек не може да се спаси чрез дела, плод на усилията на свободната воля, защото тя е напълно извратена от греха, затова според тях човек може да се спаси само и единствено чрез вяра.

Използвана литература:

1. **Протойерей Митрофан Зноско-Боровски, „Православие, римокатолицизъм, протестантство и сектанство“, Варна, 1994**
2. **Дюлгеров, Д., Цоневски, Ил. „Учебник по мисионерство“, фототип. изд, София, 1992.**
3. **Митев, Д. доц. д-р „Инославни изповедания“, Варна, 2003**
4. **Алексиев, Серафим, архим. доц. д-р, „Състоянието на човека до и след грехопадението от православно, римокатолическо и протестантско гледище, София, 1999.**